

ONTKOPPELING EU-STEUN: ZETMEELAARDAPPELTEELT KRIMPT IN

Henri Prins en Bert Smit

In de zogenaamde Mid Term Review van juli 2002 deed EU-landbouwcommissaris Fischler het voorstel de ondersteuning van marktordeningsgewassen los te koppelen van de daadwerkelijke teelt en deze om te zetten in directe betalingen aan ondernemers.

Bij een volledige loskoppeling van de EU-steun zal een grote groep telers stoppen met de teelt van zetmeelaardappelen. In de meest recente EU-voorstellen (CAP-reform, januari 2003) wordt daarom uitgegaan van een gedeeltelijke ontkoppeling. Naar verwachting zal de zetmeelaardappelteelt in dat geval slechts weinig inkrimpen.

Directe gevolgen ontkoppeling

De huidige EU-steun is sterk gekoppeld aan de teelt van de gewassen. Voor onder andere granen is de inkomenssteun afhankelijk van de geteelde oppervlakte. In 2002 bedroeg de toeslag voor de betreffende regio 310 euro per hectare. Voor zetmeelaardappelen is de steun momenteel nog volledig in de opbrengstprijs verwerkt. Deze steun bedraagt ruim 110 euro per ton zetmeelequivalent, ofwel 700 euro tot 1.200 euro per hectare, afhankelijk van het opbrengstniveau van het bedrijf. Het saldo van de graan- en zetmeelaardappelteelt loopt bij volledige ontkoppeling met de genoemde bedragen terug. Dit betekent een saldodaling van graan en zetmeelaardappelen van respectievelijk ongeveer 35 en 60%. Voor het inkomen van de teler zijn de directe gevolgen veel minder drastisch, omdat de ondersteuning wordt omgezet in een inkomenstoelage. Op de toeslag wordt, afhankelijk van de totale inkomenssteun, een korting toegepast. Deze loopt op tot 12,5% van bedragen vanaf 5.000 euro en 19% vanaf 50.000 euro. Bij een gedeeltelijke ontkoppeling (50%) bedraagt de saldodaling van zetmeelaardappelen 350 tot 600 euro per hectare, ofwel ongeveer 30%.

Reactie van de telers

De lagere saldi van de marktordeningsgewassen zullen een reactie uitlokken van de betreffende telers. Met name de teelt van zetmeelaardappelen wordt minder aantrekkelijk. Op korte en middellange termijn concurreren vooral consumptieaardappelen en granen met zetmeelaardappelen. Of telers zullen besluiten over te schakelen van zetmeelaardappelen naar een ander gewas hangt van veel factoren af. Een eventueel saldo-voordeel is slechts één daarvan. Daar staan argumenten tegenover die telers er van kunnen weerhouden om te schakelen. Belangrijk punt is de boete die betaald moet worden bij het niet nakomen van de leveringsplicht bij AVEBE. Ook de gehechtheid aan en de specialistische kennis van de zetmeelaardappelteelt en de onbekendheid met andere teelten en bijbehorende markten kunnen een drempel zijn. Verder spelen fiscale aspecten (de ondernemersaftrek kan op kleinere bedrijven bij overschakeling naar de graanteelt komen te vervallen), arbeidsbehoefte en minder stabiele prijzen van 'vrije' gewassen, zoals aardappelen en groenten, een rol.

Deze overwegingen zijn ingebracht in het LEI-gedragrekenmodel APPROXI. Met dat model is voor ieder LEI-steekproefbedrijf ingeschat hoe de reactie zal zijn op de hervormingen.

Uit de modelberekeningen blijkt dat bij *volledige* ontkoppeling veel telers zullen besluiten de zetmeelaardappelen uit het bouwplan te verwijderen en te vervangen door een gewas met een hoger saldo. Als gevolg daarvan dreigt de productie van zetmeelaardappelen met ruim de helft terug te lopen ten opzichte van voortzetting van het huidige EU-beleid.

Bij *gedeeltelijke* ontkoppeling (50%) zijn de gevolgen een stuk kleiner: de productie zal dan slechts ongeveer 7% verminderen.

Macro-economische gevolgen

Volledige loskoppeling van de toeslag heeft aanzienlijke macro-economische gevolgen. Een halvering van de zetmeelaardappelteelt op akkerbouwbedrijven leidt tot een vrijwel even grote daling van de aanvoer van grondstoffen voor AVEBE. Sluiting van een verwerkingsfabriek ligt dan voor de hand, met alle gevolgen van dien voor de werkgelegenheid in de regio.

De bouwplanverschuivingen in Noordoost Nederland bij volledige ontkoppeling kunnen leiden tot forse uitbreiding van de 'vrije' gewassen, zoals consumptieaardappelen. Deze extra aanvoer heeft substantiële gevolgen voor het evenwicht tussen vraag en aanbod op de markt van deze producten. Bij gedeeltelijke ontkoppeling zijn de genoemde gevolgen uiteraard (veel) minder ingrijpend.

Daarmee zijn de inkomens van telers van bijvoorbeeld consumptieaardappelen in feite meer afhankelijk van de uiteindelijke invulling van de hervormingsvoorstellen dan de inkomens van de telers van zetmeelaardappelen. Overigens is hierbij aangetekend dat de voorgestelde afschaffing van de minimumprijs van zetmeelaardappelen tot gevolg kan hebben dat zetmeelaardappeltelers een aanzienlijke extra inkomensdaling te verwerken kunnen krijgen.

Meer informatie:

Rapport 6.03.03 *Gevolgen van de invoering van de Mid Term Review voor de akkerbouw in Noordoost-Nederland*